

ADEPTI

Ivan Matoušek

A D E P T I

ADEPTI

Ivan Matoušek

TRIÁDA

© Ivan Matoušek, 2009

ISBN tištěné verze 978-80-87256-13-8

ISBN verze PDF 978-80-7474-010-7

Stane-li se, že budeš muset psát na nějakém hojně navštěvovaném místě, polož na pult pár popsaných listů, jako bys je chtěl opisovat. Necht' jsou dobře viditelné a každému na dosah. Papír, na nějž skutečně píšeš, polož na stolec také, nicméně tak, aby byla vidět jen jedna řádka opisu, kterou si může přečíst každý, kdo k tobě přistoupí. To, co jsi mezitím napsal, zakryj knihou nebo jiným kusem papíru...

Jules Mazarin (Giulio Mazarini)

Budiž vzdán dík ctěné památce proslulého a učeného pána Michaela Maiera, slovnutného doktora fysiky a medicíny... A proto v jeho emblémě, drahý čtenáři, nalezní pokoj a radost, jak to jen nejlépe dokážeš, a radostně se procházej mou zahradou.

Daniel Stolcius

ATALANTA FVGIENS
hoc est
EMBLEMATA NOVA
DE SECRETIS NATURAE CHYMICA

**ROZHLÍŽEJÍCÍSEMNOHOHLAVÝDRAKMÁSPI
RÁLOVITĚZDVIŽENÝOCAS, KOLEMSTROMYA
DALŠIVEGETACE, ZPRAVAKRÁČINAHÁHESP
ERTUSA, JENPLÁŠŤZANÍVLAJE, NALEVOSTOJÍ
AEGLESARETHUSOU, OBĚROVNĚŽNAHÉASP
LÁŠTI, PŘEDNIMIPŘICHÁZEJÍCÍHERKULES, OD
ĚNÝVELVÍKŮŽI, SKYJEMPŘESRAMENO, NATA
HUJERUKUKVĚTVIPROJABLKO, NAOPAČNĚST
RANĚPŘEBÍRÁODROZHALENĚVENUŠETŘIJAB
LKAHIPPOMENAPŘEDPLOTYVPOPŘEDÍSDVĚ
MAJABLKYUTÍKÁATALANTĚ, KTERÁVBĚHUT
ŘETÍJABLKOSBÍRÁZEZEMĚ, VZDALUJÍSEODA
NTICKĚROTUNDYVPRÁVĚMOKRAJI, ALEŽÁRO
VENĚJVCHODEMVIDĚT, JAKSEVNÍOBJÍMAJÍ
ALÍBAJÍ, VEDLEROTUNDYODCHÁZÍPÁREKLVŮ.**

Zaskočen abstinenčními příznaky nedělám si sebemenší naději, že někdy překonám neznámo, onu hradbu, oddělující mě ze všech stran od poznání. Přesto ale již nyní věřím, že díky prázdnotě, ve které jsem se 18. 3. 1998 nečekaně octl, bude toto datum jednou stejně významné jako 23. 8. 1981, kdy díky pokusu o sebevraždu začala vznikat kniha Ego, nebo jako 23. 7., jež se díky trýznivému prožívání lásky dostalo Mezi staré obrazy.

Stručná historie času, takto lze 18. 3. 1998 charakterizovat nejvýstižněji. Uplynul tehdy první týden bez psaní knihy Spas. V tramvaji jsem přemlouval minulost, aby se vrátila. Pak jsem vystoupil a nic se nestalo.

Přemlouvám zřejmě akorát sebe, napadlo ho. – Ahoj! V úleku se mechanicky otočil. (Ne, opravdu se nic nezměnilo. Nikde už pro mě nebude klidné místo.) Ten druhý, jako by jej nemínil nechat na po-

chybách, opakuje ještě silněji: Ahoj, sakra, slyšíš mě? (Tak se s ním skamarádit.) Kde jsi? Skoro křičí. (Jenomže já nemohu. Ostatně se otočil zády.) Je to lepší? Byl útržkovitostí hovoru úplně paralizovaný. Ty otázky mu bůhví proč připomněly zlomky starých myslitelů.

Neuvěřitelný pokrok. Jako zesílené drogu. Zatracené svinstvo. A proti tomu skromnost, která je pořád stejná. Jindřich pozoruje ruku. Teď je jen vrásčitější. Nové přístroje on však ignoroval. Pracemi velkých vědeckých týmů pohrdal. Dokonce ani četba posledních poznatků o vesmíru se pro něj nemohla stát celodenní náplní.

Vrásčitá ruka se rozpadá a sypou se z ní písmena. *Pokrok je stejně neodvratný jako stárnutí.* Jindřichův exhibicionismus působí bezvýhodně. Zасыpává se sám sebou. – Jenomže kdyby nás bylo víc, kdybychom se všichni u někoho sešli, taková návštěva by byla změnou k lepšímu. Rozuměli bychom si, což by se vlastně moc nelišilo ani od spojení muže a ženy. Domek na předměstí by byl plný optimismu, nadhledu a humoru, jaký je společný pouze vyděděncům, kteří usilují o nesmrtelnost.

Humor je ovšem částečný cíl. Ani ještě nevím, budeme-li cestou k němu mít kostru svírající u zubící se lebky mobil. Nebo zda nám někde u cesty zatančí sebejistá kostra s křídélky mezi nohama. Nicméně když takovéto jevy zkoumali roztroušeně, každý na vlastní pěst, žádný nadhled při tom neprojevovali.

Vydědenci nejsou bozi. Možná ale skrz zeď slyším boží hlasy. Nebo mluví v televizi, která se odtamtud rovněž ozývá. Mohli by se však projevat tak prostoduše? Nebo je jim jedno, co si o nich myslím?

Dále mě znepokojuje zánik Ústavu. Takže budeme procházet dlouhými pustými chodbami. Ti, kteří se zde potkávají, jsou více než kdykoliv dřív pouhými stíny. Přitom se tolik všichni snažili. Po některých tu zůstaly cedulky na dveřích. Čte jejich jména. Překročí práh a uvidí velkou baňku s rybičkami. Sedl si na vysokou dřevěnou stoličku. Rád by je potěšil. Zlehka zatuká. Jdou se na něj podívat. Prohlížejí si ho a nic neřeknou.

Jak dlouho tu vydržím jakoby s rukama spoutanýma za zády drásat se jejich osudy? Toužím, aby si znovu označili příchod, převlékli se

do badatelských děravých plášťů, nasadili si brýle, ochranné masky, gumové rukavice. V šatně visí límce s jejich monogramy a značkami. Venku se zvedl vítr. Něco se děje. Jeden na druhého překvapeně hledí. Z chodby je slyšet výtah. Nelze poznat, zda jede zezdola nebo seshora. Projel. Svým způsobem je to úleva. Popřáli si hezký den a rozešli se po laboratořích. Každý má teď pro sebe mnoho místností. Pozorují z oken lampy pouličního osvětlení, které sílí vítr rozhoupával.

I moje jméno zůstalo na dveřích. Moucha usedla na provázek v okně. Také se rozhoupal. Neodlétla, ani když jsem k ní natáhl krk, takže jsem konečně spočítal, kolik má nohou. Tenhle úkol mi uložil ještě můj vedoucí Jiřík v Akademii. Lze tedy říct, že jsem na něm pracoval bezmála celý život.

Díky knize Spas jsem si toto všechno příliš nepřipouštěl. Dokonce mi ta celková agonie byla vhod, jelikož přinášela klid. Leč nyní jako by ohlašovala konec. Nedá se ovšem říct, že bych se nějak milosrdně vytrácel. Spíš jsem díky prázdnotě najednou až moc. A přitom nevím, čím by se dala zaplnit.

Netušil v tu chvíli, že by záchranou mohla být přednáška doktora V. K. na hvězdárně. Uplynulo však jen pár dní a on nečekaně vešel do okouzlujícího labyrintu přírody a architektury, mezi podivuhodná těla a podivuhodné duchy. Ale bude mu dopřáno napsat každý měsíc aspoň jednu krátkou básničku? Pokusí se o to, ač ví, že cíle, jenž by ho odměnil, dosáhne stěží. I kdyby úspěšně prošel všemi znameními na obloze, na pozemské vězení si nezvykne. Nicméně právě ono je pro velké dílo nezbytné.

Opět se ocitl v místnostech, kde před několika staletími či tisíciletími pracoval. Nic z té dávné doby se mu nevybavovalo. Ani lidé. Znovu se s nimi seznamuje. Koho z nich kdysi zahlédl? Kohokoliv. Postupně si je spojuje s postavami ze starých obrázků. A nakreslené scénky se pokouší spojovat s dnešní realitou.

I.

VÍTR HO NOSIL V BŘIŠE SVÉM

**NABŘEHUSTOJÍMUŽ,LÁTKA
VLAJEKOLEMJEHONAHÉHO
UROSTLÉHOTĚLA,VBŘIŠEMÁ
MIMINKO,MÍSTOVLASŮADL
ANÍTRYSKÁZMUŽOVYHLA
VYAZÁPĚSTÍDÝM,VLNÍSE,ZA
KRÝVÁCELOUOBLOHU,PODĚL
BŘEHUVEGETACE,VPOZADÍS
KALNATÝZÁLIVSPLACHETNIC
Í,VESKALÁCHRŮZNĚSTAVBY.**

Abych vyjádřil, že je něco vysoko na obloze, psal jsem o tom tak tence, že písmena bylo sotva vidět.

Nejpodivnější nauka. Věda. Umění. Věda vznešeného umění. Čarování. Mysticismus. Královské umění. Pokusy.

Stále si ta slova potichu opakují. Laboratorní deníky si nadepsali nejpodivnějšími jmény.

Zosimos. Kajetáno, Majero. Blondel, Flamel, Grimmel.

Oslovovali jeden druhého, avšak byla to samomluva. – Zlatý špinavý Františku. – Stando. – Kašpare Šedavý. Hovoří spolu v narážkách, aby je jiní nemohli pochopit.

Saturn, který přišel mezi posledními, si dal židli do dveří. Z roze-pnuté košile s krátkými rukávy mu vykukuje polokoule černého břicha. V knoflíkové dírce má žlutý květ měsíčku lékařského, který dostal za finanční příspěvek na elixír života. Usnul. Vypadá, jako kdyby se do dnešní doby dostal omylem, jako kdyby na tento zmatek přišel nějakým nedopatřením. Jestliže však jeho myšlenky na rozdíl od moderních poznatků nepodléhají času, pak není divu, že se zde objevil. Mezi

přítomnými je ostatně též Dominik, Basil, Milan, Ludvík Trismosin Jarmil Trismosin, Arman Valentin, Svoboda, Švanda, Seton, Tyfon.

Většina z nich a ještě několik dalších se sešlo také v Ústavu, aniž by o tom věděli. Komentováním starých obrázků se pokoušejí popsat současný svět. Počínají si ve své činnosti jako chirurg, který něco vyoperoval z těla pacienta, aby mohl říct: Podívejte, tohle jste rovněž vy. Takhle vypadá jedna část vašeho života. Ty ostatní se od ní moc neliší. Žádná doba nebyla pro citlivé bytosti hezcí.

Bojí se, aby si někdo nevšiml, že usilují o transmutaci. Mají strach z mučení, z vězení. Milan Midas dokonce pravil, že nebude jíst, aby u advokáta neměl větry. I jiné jejich výroky jsou nečekané. Ač připravují elixír života, myslí zároveň na smrt. Kajetáno zavzdychá: Nastane-li po smrti život věčný, jak pochybné je naše zdejší počínání.

Kryštof Kocourek jede vlakem. Po prášcích je v útlumu. Strnule, nepřítomně pozoruje záclonku, která vlaje ve větru a vydává zvuk zběsilého pleskotu křídel. Zdá se mu, že vagón letí kouřem či v hustých mracích. Jiskry a kusy uhlí přelétají za oknem. Propadá se do nepříjemného polospánku. Snaží se z něho probrat. Naproti němu sedí sestra v Umění. Všiml si, že se jí zavírají oči. V jednom okamžiku na sebe pohlédli, ale jakoby mimoděčně, jako kdyby ve snu neovládali oční a víčkové svaly. Tvářili se, jako kdyby měli odpojený cit. Kdosi Kryštofa vyrušil. Vyjel z podzemí. Do vagónu svítilo slunce. Zakryl si tvář šátkem. Každé slovo, které si mezi sebou spolucestující vyměnili, jej bodlo. Po chvíli šátek odhrnul. Z krvavé rány vytéká myšlenka. *Zabloudil jsem na cestě zpátky za těmi, kteří mě porodili.* Octl se mezi nesrozumitelně aktivními živočichy. Přítom na obrázku by vypadali jako dvojníci Adonidovi, Herkulovi, Hippomenovi nebo jako Dianiny dvojnice. Tady mu vadilo jejich sportovní oblečení, nahá ramena, smějící se ústa, účesy, tenisky. Nahé nohy překračují zavazadla. Těla vystupují. Nastupují. Popoběhnou podél vlaku. Ubíhají zpět. Nesou, vlečou, tlačí kdejakou vymoženost. Křičí a mávají.

Na rozdíl od nich prožívá Kryštof Kocourek jízdu vlakem mysticky. I jeho jméno zní tajuplně. Tváří se lhostejně. Jen by se rád zbavil nepříjemného neklidu v lýtkách. Jen by se rád setkal s advokátem, aby

mu řekl, že žije jako vyděděnec v mokru, ve tmě, v zápachu. Leč příznivější podmínky pro adepty neexistují.

Na jednom obrázku Kryštofa upoutal homunkulus v břiše muže. *Adept splynul v domě lásky se svým výtvořem.* Chemický človíček otevřel okýnko a zvědavým hláskem se ptá: Táto, proč nechceš, abych měl mámu? Do toho se zdálky ozvalo: Nezaslouží si vaše zlaté dítě úplnou rodinu?

Nelze však vynechávat ani přirozenější situace. Mezi ně patří, jak Dž Kaman věnoval trochu pozornosti svému vnukovi Johannu Thuldovi. Vyslechl ho, zatvářil se, jako by o jeho otázce přemýšlel, nicméně odpověděl, že létající kobereček by nechtěl. – Proč? – To jsou báchorky. – Ale mě by jenom zajímalo, jestli by sis ho přál. – Ne. To se již na vnuka trochu utrl. K čemu by mi byl? K ničemu. – Tak dobře. *Dž létající kobereček NE,* poznamenal si Johann. Dávno se ten kousek papírku někde ztratil, ale dědečkovu odpověď si bude pamatovat stále. Postavil se. Zrovna se mu zase vybavuje. Nejspíš ji potřeboval do nějakého testu.

Rovněž Jakub se zastavil. Hledí před se sebe. Prohnul se v boku s vahou na levé noze. Pravá ruka je mírně předpažena, levá směřuje zpátky dolů. Také nekonečný zástup jeho dvojníků stojí v této póze. Jsou si k nerozeznání podobní. Rozdíl je pouze v tom, že ti před Jakubem takto stojí proti němu čelem, ti za ním jsou k němu otočení zády. Čili jinými slovy on jediný má jakoby namířeno opačným směrem. Dále se tímto způsobem vymykali Vilan, Roman, Jan, Milan, kteří též pózovali mezi zrcadly v pasáži Souhra, kdykoliv se v těchto končinách Setony ocitli. Ostatně i na několika jiných jejích místech měli podobné zážitky. Proto dostala Setona přívlastek *magická*. Jenomže magická zákoutí jsou již minulostí. Nikdy jich sice nebylo moc, zato je tím pádem každý dobře znal. Vzpomínají, jak působila přehledně, protože tehdy tak působilo celé město. Téměř nic se v něm neměnilo. Mohli chodit stále po stejných poloprázdných ulicích a snít dokolečka tytéž sny.

Jako ve snách ovšem chodí i nyní. Špatně slyší. Dlaň si dávají k uchu. Dvojníci s dlaní u ucha je poučují. – Co? – Co? Ticho. Nic.

Stárnou. Břicha mají vystrčená. Oni také stojí s vystrčenými břichy. Nicméně se každý z nich v životě párkrát dočkal sváteční chvíle.

Pavel Korálek ji poprvé zakusil v základní škole před otevřenou skříní s chemikáliemi. Byla na konci dlouhé chodby, kterou prošel z jedné budovy do druhé. Těžko je možné si představit, co by tehdy upoutalo silněji jeho fantazii. Chemikálie stály na úzkých ustupujících poličkách připomínajících schodiště. Toužil mít zmenšeninu takové skříně doma. Nakonec si ji sám vyrobil. Vešla se do výklenku v koupelně. Od té doby díky ní na všechny své lahvičky vidí stejně dobře. To schodiště se stalo jeho domácím oltářem. Popis Korálkovy *skřínky na chemikálie* sice dosud nebyl publikován, ale přesto jej lze nalézt v každé knize, jak rozpoznal M. V. i mnozí další. Velké dílo totiž začíná kdekoliv.

Milan Figulus se ocitl díky sklu knihovny na hřbetech desetitisíců svazků. Lampička mu svítila na cestu. Jeho obličej byly tmavé a světlé skvrny. Skládal z papíru vlaštovky. Vypadal jako někdo jiný. Za celý život jen stihl několik svazků prolístovat. V mládí však vymyslel sám od sebe postup, ke kterému před ním dospěl Hassan v Zahradě všech plodů. Šlo tedy o stejný nápad dvou adeptů v různých dobách. Milan a Hassan uvažují o neexistujícím románu jako o málo známém, ale pozoruhodném díle. Tímto způsobem si ušetří spousty námahy, protože se s ničím není třeba sepisovat. Je ovšem dobré nějakou větu vydávat za citát z onoho fiktivního textu. Milan takto citoval jakéhosi Františka Grimela, přehrabujícího se v odpadcích. *František Grimel popisuje nejobyčejnější jevy s takovou důkladností, že se stávají tajemstvím, ze kterého leckomu běhá mráz po zádech. Například: Měl jsem všude pocit, že na mě odněkud fouká. Nemohl jsem tomu utéci, nikde jsem se před tím nemohl schovat.* Jaké však bylo po letech Figulovo překvapení, když při listování Zahradou padl jeho zrak na citát, jenž mu byl povědomý. *Najednou začalo na Petra z Františka, přehrabujícího se v odpadcích, ze všech stran foukat. Přitom byl schovaný.* Když to četl, přeběhl mráz po zádech i jemu.

Na jiném smetišti si po dlouhé, usilovné práci bere Johann Jaroš den dovolené. Chce ukázat dětem knihu Album. Privil jim: Jdeme se

společně podívat na nesmrtelné předky. Eliška a Vašek se usmívali. Zapamatujete si dnešní vycházku? Je sváteční, dodal na vysvětlenou. Chvilí postávali před výlohou, ale předky v ní nenašli. Ani prodavač o nich nevěděl. Jaroš se zřejmě nadýchal nějakých dávných výparů.

Omámený minulostí v knize Album se cítil i Kryštof Kocourek. Tlačil čelo do tří ručníků, visících na jednom háčku. Stále slyšel, jak Mladota na zmatku říká: Každý feták si hned myslí, že je spoluautor. – Přitom knihou Album jsem měl pouze v úmyslu zmatek zpestřit ještě velkolepějším zmatkem. Nalistoval ho, ale přečetl jenom *Tak máte náhradu*, a ozvalo se ječení. Kocourek na ten semknutý hlouček u dveří do pokoje nikdy nezapomene. Viděl ve tvářích radostné odhodlání: Musíme ho přehlušit. V tomto byli s Mladotou zajedno. Necítil k nim však nevoli, neboť jejich spontánní spojenectví mu přineslo nevšední zážitek. Takže nakonec ti, které chtěl obohatit, vlastně obohatili jeho, aniž by z toho sami něco měli. Ochuzeni si ovšem rozhodně nepřipadali. Proto ani z tohoto důvodu by Kocourek nemusel mít špatný pocit.

Často ale vnitřní život poškozují adepty víc než dění kolem nich. Merkur se pamatuje na školní soutěž v mlčení, kterou prohrál, protože zašeptal *konstruktér*, aby i spolužáci věděli, co jeho otec dělá. Adalbert Trevisan je chudý, nikde nemá sochu, nicméně syn, kterého porodil, je na něj pyšný, jelikož zkonstruoval nášlapnou minu. Spolužáci se Merkurovi smějí. Slovo *konstruktér* je neokouznilo. – Ať ani hmyz tě neslyší, napomenul jej učitel. Teď, kdy je již starý, mu mlčení potíže nedělá. Neví, co by měl říct. Je spisovatel. Píše. *Otec po mnoha letech znovu otevřel desky. Na růžovém papíře pod vybledlým starým výkresem bylo napsáno Trevisan. – To je nášlapná mina.* Byl znovu dojat jako kdysi. Účel té konstrukce přitom jeho mechanickému srdci nepřipadal důležitý. *Nášlapná mina* je otcův hlas vyjadřující marné snažení. Podpis *Trevisan* v pravém dolním obdélníčku vyvolává v Merkurovi intenzivnější pohnutí než *Merkur*, vytištěný na obálkách knih líčících průběh života.

Ti, co kvůli spisovateli Merkurovi listují v Adeptech, mají pocit, jako by se všechno důležité přihodilo na začátku. Jan Vřesovec dokonce

sám omládl a v čerstvě vymalovaném výklenku koupelny rozpouští v destilované vodě několik krystalků modré skalice. Pak bere sodný louh a k roztoku ho přikapává. Znovu se objevil světlounce namodralý obláček. Nehybně visel v modrém čířém prostoru. Při zahřívání černal, zvětšoval se, zaplňoval roztok a nakonec vyletěl na zeď, kde zůstal rozdělený na mnoho nepravidelných tmavých skvrn. Malý experimentátor nestihl zkumavku oddálit od plamene. Bylo mu do pláče. Napadlo ho, že viděl dění ve své duši.

Hledí z okna do mlhy na protější panelák. *Malý experimentátor.* Opět má před sebou věty, které kdysi mnohokrát četl. *Nechcete-li zanechati doufání a zároveň se rozhodnete pro samotu, jste stejně pošetlí jako volající o pomoc, jenž neotvírá ústa. Příklad učitele je nezbytný pro zdárné provádění pokusů. Bez známosti je adept jako plachetnice bez větru.* Podíval se stranou. Strom za humny, stářím celý zčernalý a zkroucený, může být vzorem trpělivosti, která se proměňuje v ovoce. Na větvi čeká havran a kolem kmenu obchází beran.

Červený lev uléhá, zavírá tlamu, zvedá hlavu, vstává. Daniel Zachar se předklání únavou. Hledí do žhavých uhlíků v ohništi a dýchá. Červený lev tančí. Daniel Zachar zatají dech. Červený lev dotančí, převalí se, uléhá. Stále dokolečka. Návštěvy už od špinavých oprýskaných dveří nadšeně prohlašují: Takový nepořádek jsme dosud nikde neviděli. – Vy jste originální, rozplývají se nad odpadky, mezi kterými by sami nemohli žít. Zachar na sobě nedá nic znát, leč myslí si, že se mu trapní maloměštáci snaží zalichotit a nenapadne je, že všichni říkají totéž. – Já mám rád chaos. Ty ne? Takhle se s oblibou snaží sbližovat. – Christian Andrea spí v panelákové ložnici na posteli s nebesy. Vy ne? – Vy tu, Danieli, takovou postel ani nemáte, co? Kdekdo z nich spí v posteli s nebesy, takže nevidí-li ji u mě, jsem pro ně poustevník. Zejména když do pokoje při větším dešti střešním oknem prší a mezi parketami roste tráva jako v přírodě.

I Otakar Ticinen toužil po něčem neobvyklém. Jednou po škole spolužákům navrhl: Pojdme si povídat o kyslíku. Žádnou zábavu však nerozproudil. Mrzelo jej, že se o kyslík nezajímají. Karel pouze zadrmlol: Vítr ho nosil v břiše svém. Prý ví, co ta věta znamená, ale

neřekne. Otakar si ji přesto doma připsal k Prvním poznatkům o kyslíku. *Tuto informaci jsem získal od Karla Talbota.*

Ve svém laboratorním deníku měl poznatků tohoto druhu víc. Od Standy Flamela se dověděl, že setkání na nejvyšší úrovni je setkání na životní úrovni. Díky Rudovi Barenovi zase ví, že voda je největší výbušnina. Robert Dostál ho jednou pozdě večer obohatil na chodníku, neboť mu sdělil, že světlo je dokonalejší než tma, jelikož je viditelné. Otakar pokaždé nadšeně přiběhl za otcem, jenže ten na něj neměl čas. Proto nezapomene, jak jednou posypal otec černou tlačenkou pepřem, pokapal ji octem, a zatímco obřadně jedl, v pravidelných přestávkách mezi jednotlivými sousty mu rozvážně vyprávěl, že nakonec v kouři stačil ještě doběhnout do křoví. Polkl a nožikem ukázal směrem k ohryzku. Třetí kulka ho zasáhla do krku. Též Otakarův bratr Nicolas se zaujetím poslouchal. Není divu. Vždyť takto mimořádné vyprávění obsahu válečného filmu přináší poznání, že dál se dostat pomocí vět nelze. Kdekdo může vyslechnout to či ono, ale opravdu prozí jenom ten, který žádnou informaci nebude považovat za nudnou banalitu.

Milanu Figulovi k prozření stačilo, aby ve starém školním sešitě své matky přečetl *anilin*. Při představě, že existovala doba, kdy to slovo napsala, pocítil závat, jako by se naklonil do hluboké studny a na jejím dně zahlédl záblesky minulosti před vlastním narozením. Navíc šlo o sešit z předmětu Obchodní výuka, takže *anilin* zde obzvlášť vynikal. Podobně tomu bylo i s lahvičkou *ANILIN*, kterou uviděl v prosklené skříni vedle modelu hrobu balzamovaného náčelníka, když jej doktor Man prováděl etnografickým muzeem. *HROB NÁČELNÍKA*. Při pohledu na červenou kapalinu se Milanovi zatajil dech. Obcházel zavřenou skříň. Snažil se najít místo, ze kterého by byl anilinu co nejbliž. Šlo o touhu způsobenou zvukem slova a jeho psanou podobou na štítku? Spíš ten zvuk a psaná podoba slova touhu probudily díky červené kapalině, jejíž neviditelný obsah označují. Po kom však tu touhu zdědil? Těm, kteří Milana porodili, připadalo slovo anilin jako kterékoliv jiné. Královna řekla, že se vždycky zajímala o všechno. Král nereagoval, ani když mu popisoval lahvičku, místo na polici, kde stála, a místo, od-

kud tam bylo nejlépe vidět. Rovněž o hrobce dávného náčelníka se pro úplnost zmínil. Červenou kapalinu ovšem nikdy k ničemu nepotřeboval ani doktor Man. Přitom nelze tvrdit, že by neměl problémy. Svěřil se například Milanovi, že není schopen se rozhodnout, zda mumie restaurovat do stavu v okamžiku mumifikace, či je udržovat ve stavu, v kterém byly nalezeny. Chlapec něco řekl, ale nijak zvlášť toto dilema neprožíval. Pamatuje si ještě na Manův dotaz, proč neprohodil pár slov s dívkou, která se k nim u hrobu připojila. – Tvářila se, že ji moje povídání zajímá, co? Příkřív. Nevěděl, co má odpovědět.

Cestou z etnografického muzea ho napadlo, že zemí, ze které přišli adepti, si lze představit jako stín ve větru. Doktoru Manovi se víc líbila představa myšlenky ve vakuu.

Ale ten jejich dnešní domov působí rovněž záhadně. Přitom nejde jen o ilustrace k chemickým pokusům. Stejně tajemný a vzrušující je obrázek zasněžené svažující se ulice, plné sánkařů a lyžařů, nebo zamrzlá řeka či kluziště s bruslaři. Mikuláš Tovt coby pamětník zimních radovánek si najednou připadá velice starý. Záhadný podsaditý Saturn s kouskem slitiny v kapse černého pláště se prochází mezi sánkujícími, lyžujícími, bruslícími dětmi. Ve slovech či na obrázku působí úžasněji, než když ho potkáme. Tovt se zastavil, sundal si brýle, otřel si kapesníkem obličej a brýle si zase nasadil: Vše zaniká, aby to trvalo. Saturn s nohavicí vyhrnutou ke kolenu ukazuje starému dítěti černou nohu: Podívej se. Abys vědělo, proč už nemohu bruslit. Tovt se za chůze rozhlížel. Ani sklon ulice mu nepřipadal stejný jako tenkrát. Saturn stojí s nakročenou nohou v šeru prosincového podvečera mezi veselícími se dětmi. – Podívejte. Abyste věděly, proč už nemohu cestovat. Tovt v jejich radostném pokřikování po mnoha letech znovu slyší: Na suché cestě. Na mokré cestě. Jak očarován hledí chlapec mezi padající vločky sněhu na své vrstevníky. Ačkoliv jsou již staří, zase prožívají největší výtvoři malířství jako ilustrace k chemickým pokusům. Bratr Reniho na trávníku pod břízou. Dvorek letního bytu v Harbachu. Zarámované plátno s tváří Alžběty ve školní dílně. Hromádka burelu na hodinovém sklíčku. Tikův přístroj. Výbuch a ruce před obličejem. Pokusy, které se podaří.

František Grimel se usmál. Až teď si uvědomil, že jde o slovní hříčku. – Pokusy, které se podaří. Ale o co všechno bych byl ochuzen, kdybych ten název nejprve dlouho nebral úplně vážně. Načež ho napadlo, zda nebylo ještě důležitější, že se jako dítě popelil v hromadách odpadků. Třeba chci díky dávné špíně najít ztracený Ráj.

Na jednom dvorku měl pocit, že je mu nablízku. Spatřil totiž horké letní dopoledne. Nemohl se mýlit. Poznal je podle sluncem zalitého pískoviště, ve kterém si už od rána hraje. Je sám nedaleko nehybné houpačky, obklopen vysokou oslňující zdí činžáků. Před polednem vešel do jednoho z nich a vzápětí se jeho hlava postupně objevovala v řadě oken nad sebou. V komoře podle plánu roztavil olovo. Pak postavil z Merkuru semafor. Následovala železniční trať na mapě, po které postupoval s parním strojem. V podvečer byl na pískovišti s dětmi. Slunce již tam nesvítilo. Král se vracel z práce. Zlatý špinavý František mu zamával. Šťastně se usmál. Ale Rájem ten dvorek nebyl.

Grimelovo hledačství je podivné, nenápadné, celoživotní dobrodružství typického adepta. Občas mu připadá, že se ocitl na konci cesty, jindy, že bloudí dokolečka. Nyní kráčí po tiché temné chodbě. – Tady je to velice útulné. – Takhle ta budova působí na všechny, řekl Barbol. Zavřel dveře. Friedricha Kohouta dokonce pokaždé dojme k slzám, dodal ještě. Posadili se proti sobě ke stolu s mikrofonem.

– Já poznal Merkur nejprve v podobě stavebnice. – Dobře, pane Grimele. Stačí. Byla to jen zvuková zkouška. Barbol mu začne klást otázky. Ptá se ho, kde všude byl a co tam dokázal. Očekává odpovědi, na jaké je zvyklý. On však tvrdí, že byl díky Merкуру a parnímu stroji v minulosti a nyní spíš tápe. – Tak to bude lepší, když s vámi natočí rozhovor Perrburella. Ta se o takové věci zajímá.

II. JEHO ŽIVITELKOU JE ZEMĚ

NACESTĚNADMĚSTEMŽENA
ZEMĚKOULESTOJINASILNÝCH
NOHOU,PRAVOURUKOUDRŽÍU
PRSUJÍTĚ,LEVOUUKAZUJEKL
EŽÍCÍVLČICI,KOJÍCÍDVĚDĚTI,N
ADRUHÉMOKRAJICESTYSTOJ
ÍCÍKOZAKOJÍDÍTĚ,KTERÉPOD
NÍSEDÍ,POSTRANÁCHNAKOPC
ISTROMY,ZAMĚSTEMNAOBZ
ORUMŔEASKALNATÉHORY.

Nepamatuji si, jak mě matka kojila, ani jak mi rostly zuby. Teď však vidím její bezzubá ústa. Kojila jsi mě? Měla jsem kdysi hezký úsměv a husté dlouhé vlasy. Je jí špatně rozumět. Ale mohu si to kdykoliv přečíst.

Až adept pozorující stárnutí těch, kteří ho porodili, uvidí v noci fosforeskující vrásčité tváře krále a královny, dosáhne významného mezníku na cestě za uměním. Bude obohacen o beznaděj, jež není v rozporu s pocitem mládí.

Kosmopolita, který obešel celou zeměkouli, si teď dal do dveří na verandu stoličku. Posadil se na ni. Má bílé řídké vlasy, pod nosem knírek, na sobě starý oblek, jenž si vzal přes pyžamo. Vypadá zanedbaně. Tichým nemocným hlasem se svěřuje havranovi, beranovi i hromádce jakési drti, že nebyl úspěšný. – Mám-li ještě jednou začít velké dílo, je nejvyšší čas. Přece jsem promoval. Ovšem kvůli umění jsem považoval vědeckou činnost za přítěž. Nejraději bych si diplom zarámoval a pověsil na zeď. V tu chvíli havran kamsi odletěl. Beran se otočil a pomalu odcházel. Zase pro mě musí být věda vším. Umění se stane vzpomínkou na velice pracný omyl.

Ale kam lze dospět pomocí definic, vzorců a měření? Co odpovíte, až se vás někdo zničehonic zeptá: Kde jsi a kde jsou tvé potřeby? Nejen Kosmopolita krčí rameny. Jiní sice namítají *Akorát věda*, jenomže ani ti v sobě nemohou potlačit umělce. Pro adepty jsou totiž umělecké sklony jako pudy. Stále je něco napadá. Stále všechno opakují. Kterákoliv formulace se jim rozroste na mnoho stránek hustě počmáraných psaním o psaní. Přitom žádná slova nezakryjí, že toto počínání není o nic méně prostoduché, než kdyby se vyjadřovali hoblinami a pilinami, protože by součástí jejich díla byla samá hoblina a pilina. Zůstaneme-li pro snazší sdělitelnost u slov, potom lze adepty přirovnat k truhlářům, kteří bratrům a synům připomínají, kdy řezali první prkýnko, kdy řezali druhé prkýnko. A tak dále. Hlavně na žádné nezapomenout. Nicméně sebezajímavější prkýnko je pořád jen slovo prkýnko. Pouze s ním vystačit nelze. Takže Kajetáno smirkuje latě. V pilinách se sám sobě ztrácí. Poláka v té době trám teprve čeká. Jedná se též jen o slovo, ovšem přečte-li *trám* inženýr Seiler, vybaví si zradu, které se dopustil, když za ním do komory přišel syn Pavel, aby se mu pochlubil kandidátskou prací, a on nemohl najít svou. Jakmile jí ale po týdnu usilovného hledání našel, jako by se uzdravil. Celé odpoledne si obě práce se synem porovnávali a vyprávěli si. Měli sváteční náladu.

Většinu času však adepty něco trápí. Prohlašují, že se na svět dostali omylem. Nic s ním nechtějí mít společného. Tváří se, jako by byli na odchodu. I rodiče je mučí. Nechali si totiž v koupelnách a na záchodech vyměnit olověné trubky za měděné, které vydrží věčně. Kde vůbec na takové změny berou energii? Ale především, kde se v nich bere touha po změně? Zřejmě chtějí dětem novými trubkami naznačit, že by opravdu potřebovali být nesmrtelní, či aspoň tak dlouhověcí, aby pro ně používání trvanlivějšího materiálu mělo smysl.

Komu by se v této souvislosti nevybavil Vilém Lamer, hlásající, že na počátku byl omyl, uprostřed namáhavá práce a na konci bída? K jeho názoru dospěla většina adeptů, navzdory svátečním chvílím, jež občas zažil každý z nich a na něž rádi vzpomínají. Patřilo k nim opakování matematických rovnic a vzorců, které se v mládí učili ve

škole. Nicméně i tímto způsobem pokání de facto v umění pokračují. Takže jejich bída se bude zvětšovat. Budou odsuzováni k nejvyšším trestům. Je třeba si to stále připomínat. Ani Frank Seiler si nic jiného nezaslouží. Svou kandidátskou práci našel zbytečně. Pocit uzdravení je jenom zdánlivý. Pavel Seiler nepomůže otci ani tím, svěruje-li se mu, jakou měl radost, když mu říkali *vy jste, Pavle, atlet*, že *atlet* pro něj znamená víc než kandidát věd. Také si prohlíželi fotografie, na kterých se Pavel spokojeně usmíval až v daleké Atalantě na lehkootletických závodech. Frank z toho byl zarmoucen, jelikož si uvědomil, že se syn usmíval na cizí lidi, které požádal, aby ho vyfotili. Zároveň mu tato situace připadala natolik působivá, že se ji rozhodl použít do kamene mudrců, což ovšem není vědecké. Leč někteří adepti se ve svém úsilí dostávají až k popisu kojících mužů, jen aby co nejsrozumitelněji vyjádřili dobrotu, kterou přirozeným způsobem zdůvodnit nelze, nemá-li vyznít nepravděpodobně.

Je ale vůbec možné znovu začít myslet vědecky? Je možné ještě dnes, po tolika letech mysticismu, poznat exaktně, zda nastal vhodný čas k velkému dílu? A je možných víc podob velkého díla? K těmto a podobným otázkám se budeme mnohokrát vracet. V tuto chvíli připustme, že vhodným podnětem k velkému dílu je kdeco. Nahradíme-li kojení například Jindřichův jarní vstup do umění podle knihy Ego, dovede nás to též k lavičce v kvetoucím parku blízko krematoria. Nevyhýbejme se ničemu. Laboratorní deník může být subtilnějším vyjádřením našeho počínání než ono umění, do kterého před lety Jindřich vkládal tolik nadějí. A kojení zase může být zajímavější, náročnější i bezprostředně užitečnější než vzpomínání nad kalamářem.

Jiná otázka je, jak rozměrné má velké dílo být. Duenech Bachuone se k tomu vyjadřuje nepřímo, neboť praví: Kámen mudrců od nás vyžaduje hodně trpělivosti. Je nutno postupovat pomalu, opatrně. Poznávání přirovnává k stoupaní po žebříku. Díky Bachuonovi jsou adepti žebříkem inspirováni podobně intenzivně jako přírodou, kterou z něho pozorují. Obojí se stává jejich životní náplní. Lázovi se žebřík a příroda vybavují i na mučidlech. Pod vlivem bolesti se rouhá, že už o žádnou nesmrtelnost nestojí. Kryštof se lekne a z práškového po-

lospánku vykřikne: Ale já mám rodiče! Já mám bratry a sestry! Já mám děti! Já nemůžu zemřít, dokud ten elixír nedokončím. Otevře oči.

Je sám na výletě v lese. Kráčí podivnou chůzí a stěžuje si, že je bezdomovec. Advokát Kalaj, se kterým si zde domluvil schůzku, opět nepřišel. Nicméně se na Kryštofa usměje a přikývne. Dokonce něco řekne milým hlasem. Dnes je vstřícný, přívětivý. – Nezdržuji vás?, ptá se klient pro jistotu. – Přece není třeba pořád spěchat. Rozhodně neházejte, pane Kocourku, flintu do žita. Vděčně kývá hlavou, ačkoliv si ta povzbudivá slova řekl sám. Odbočil na Hermovu louku. Čeho byste se bál? Vždyt jste bezdomovcem od začátku a budete jím až do konce. Zda máte komoru, či o komoru přijdete, s tím souvisí jen částečně. Souhlasí. Podél mírně stoupající cesty vidí mezi stromy ležet na hlíně v tlejícím listí prázdné otevřené rakve. Před každou je kobereček. Zřejmě slouží k očištění zablácených chodidel. Za rakvami jako pomníčky stojí skříňky z šatny. Edward, Bernard, Cecka, Celka, Malý, Lysý, Trismosin, Valentin, Vágner, Bergner. Ústavní bílé košile, kalhoty, pláště i spodní prádlo, ponožky a sandále jsou vystaveny vedle rakví na igelitech pro další zájemce. Někteří zde zanechali také brýle, hole, ochranné pomůcky, protézy. Nic nebudou potřebovat.

– A co já? Spolucestující ve vlaku si bezradného adepta nevšímají. Dál kráčí lesní cestou do mírného kopce. Vzpomíná, jak pozoroval s neutuchajícím zájmem rozpouštění krystalku dusičnanu stříbrného v destilované vodě. Budu ještě prožívat takové dětství?

Jeho pochybnosti se začaly projevat chutí hnisu v ústech. Dlouho tomu nevěnoval pozornost. Když se ale ukázalo, že mu roste vodorovně zub moudrosti, byl tím zaskočen. Přesto se i takovéto anomálie snažil využít ve svém usilování o čistotu, humanismus, duchovno, harmonii. Ani v den volna před operací na tyto ideály nerezignoval. Měl zcela konkrétní plány, co ještě stihne. Sebeúpornější snaha však nebyla najednou nic platná. Nemohl pokračovat. Celý den promarnil na záchodě.

Rovněž noc před operací, ačkoliv mu bolest bránila usnout, nikterak nevyužil. Jen se ujišťoval, že nemůže zemřít, neboť ještě nedokončil velké dílo. Byl doslova omámen. Chodil od okna ke dveřím